

[Ministeren for offentlige arbejder.]

de også vil blive gyldige til de af statsbanerne drevne automobilruter.

Banepakketaksterne forhøjes, således at forhøjelsen varierer fra 50 øre for de mindste pakker til 125 øre for de største (over 20 indtil 25 kg).

Stykgodstaksterne forhøjes med gennemsnitlig 10 pct. Det er hensigten at afpasse forhøjelsen efter transportens art og omkostninger, således at den bliver forholdsvis mindre i de forbindelser, hvor trafikken har et vist omfang og i det væsentlige kan afvikles uden omlæsning, og forholdsvis højere i andre forbindelser.

Vognladningstaksterne ændres, idet der tilsigtes et merprovenu svarende til ca. gennemsnitlig 5 pct. af det hidtidige. Da de eksisterende 4 vognladningsklasser agtes reduceret til 2 ved sammendragning af de 2 højeste og de 2 laveste klasser, vil forhøjelsen virke noget forskelligt på de enkelte godsarter.

Måske bør jeg for at undgå misforståelser tilføje, at biltaksterne på overfarterne — bortset fra tariftekniske reguleringer af lastbiltaksterne, der i og for sig ikke har tilknytning til takstforhøjelserne — ikke påtænkes forhøjet.

Forudsat uændret trafik er de nævnte forhøjelser beregnet til at give følgende omtrentlige merindtægter pr. år:

Billetter	20,0	mill. kr.
Abonnementskort	4,0	- -
Banepakker	2,5	- -
Stykgods	9,0	- -
Vognladningsgods	7,0	- -

I alt . . . 42,5 mill. kr.

Ud over de ændringer i statsbaneloven, som de ønskede takstforhøjelser nødvendigvis gør, er der medtaget nogle andre ændringer. De hidrører fra, at 2 nye internationale konventioner om befording af personer, rejsegods og gods på jernbaner er trådt i kraft den 1. januar 1965. Det er ønskeligt, at den danske statsbanelov som hidtil ligger så tæt som muligt op ad disse konventioner, men der er dog ved denne lejlighed kun medtaget de mere væsentlige ændringer. Ændringerne er i det store og hele til fordel for godsforsendelserne.

Jeg skal hermed anbefale det foreliggende forslag til ændringer i statsbaneloven til det høje tings velvillige og hurtige behandling.

Formanden: Finansministeren har meddelt mig, at han i henhold til § 22 i forretningsordenen for folketinget ønsker at tage det af ham den 27. november 1964 fremsatte forslag til lov om udskrivning af indkomst- og formueskatten til staten for skatteåret 1965-66 tilbage. Ønsker nogen at optage det?

Poul Møller: Ja.

Formanden: Lovforslaget er optaget af det ærede medlem hr. Poul Møller og ligger herefter til fortsat behandling.

Uden for dagsordenen giver jeg ordet til den højtærede finansminister, for at han kan fremsætte de for hans vedkommende anmeldte lovforslag.

Finansministeren (Poul Hansen): Jeg skal herved tillade mig at fremsætte følgende lovforslag for tinget:

Forslag til lov om ændringer i lov om afgift af spiritus, vin og øl samt i lov om forskellige forbrugsafgifter,

forslag til lov om ændring i lov om tobaksafgifter,

forslag til lov om forhøjelse af vægtafgift af motorkøretøjer og benzinafgift m. v.,

forslag til lov om ændringer i lov om almindelig omsætningsafgift,

forslag til lov om afgift af annoncer,

forslag til lov om afgift af elektricitet,

forslag til lov om forhøjelse af stempelafgift,

forslag til lov om forhøjelse af afgift af arv og gave,

forslag til lov om forhøjelse af indkomstskat-ten af aktieselskaber m. v.,

forslag til lov om ændring af lov om særlig indkomstskat m. v.,

forslag til lov om ændring af lov om beskatning af medlemmer af investeringsforeninger og

forslag til lov om udskrivning af indkomst- og formueskatten til staten for skatteåret 1965-66.

Ved fremsættelsen af finanslovforslaget for finansåret 1965-66 understregede jeg

[Finansministeren.]

nødvendigheden af, at de merudgifter, der ville melde sig ud over de da fremlagte bevillingsforslag, blev dækket fuldt ud, samt nødvendigheden af, at finanslovsforslagets kasseoverskud på 300 mill. kr. blev bragt op på mindst samme niveau som det kasseoverskud, vi påregner for indeværende finansår.

I den oversigt over den statsfinansielle stilling, som ledsagede finanslovsforslaget, blev kasseoverskuddet for 1964-65 anslået til 675 mill. kr. Nye skøn over afviklingen af udgiftsbevillingerne og indbetalingerne af skatter og afgifter peger imidlertid nu i retning af et større overskud. Denne forbedring dækker over en række forskydninger i forhold til skønnet i efteråret. Der er således tale om merudgifter på 125 mill. kr. til tjenestemandslønninger, ligesom der på nogle områder nu må regnes med større indtægter og på andre med mindre indtægter end skønnet. For forbrugsbeskatning udgør merindtægterne ca. 220 mill. kr., hvilket delvis er en følge af afgiftsforhøjelserne fra 1. januar og indgrebene mod indkøbsruterne. Omvendt vil selskabsskatterne give 50 mill. kr. mindre end beregnet.

Det er sandsynligt, at overskuddet vil vise sig at blive yderligere forøget, idet der er tegn til, at udbetalingerne på nogle områder forløber langsommere end skønnet i efteråret. Skulle dette blive bekræftet, kan man gå ud fra, at også udgiftsskønnet for det kommende finansår kan nedsættes; den størrelse, med hvilken kasseoverskuddet bør forøges, forrykkes således ikke derved.

Jeg har herved set bort fra, at et par store udbetalinger fra statskassen på ca. 125 mill. kr., som normalt skulle have fundet sted i begyndelsen af 1964-65, på grund af påskens placering blev skubbet frem til slutningen af marts. Når vi til sin tid skal gøre kasseoverskuddet op for indeværende finansår, vil vi således finde, at dette er blevet forøget med disse 125 mill. kr. Men da de ikke er udtryk for andet end en meget kortfristet tidsmæssig omplacering af udbetalinger fra indeværende til det forudgående finansår, skal jeg tillade mig at se bort fra dem ved en vurdering af, hvorledes staten i 1964-65 påvirker det økonomiske forløb.

De seneste måneders økonomiske udvikling har intet ændret i regeringens opfattelse af, hvilken finanspolitik der skal føres i det kommende finansår. Selv om vi fortsat kan glæde os over en enestående vækst i industrieksporten og vi har fået underbygget vore forventninger om en rekordhøst i 1964, der vil spare os for betydelige valutaudgifter, står tilbage det store efterspørgselspres og den meget betydelige forøgelse af importen og det deraf følgende underskud på handelsbalancen.

Det er derfor fortsat nødvendigt at tilrettelægge finanspolitikken med det sigte at neddæmpe væksten i importen i 1965. Den i går meddelte nedgang i valutareserverne ved udgangen af januar understreger jo denne nødvendighed. Den ønskede forbedring af betalingsbalancen må dog ikke finde sted på bekostning af beskæftigelsen. Det er regeringens hensigt at søge en gradvis tilnærmelse mod ligevægtssituationen, og det er med henblik på dette dobbeltmål for vor økonomiske politik — bevarelse af den fulde beskæftigelse og samtidig reduktion af betalingsbalanceunderskuddet — at vi stiler efter en moderat stramning af finanspolitikken.

Efter regeringens skøn bør denne stramning udgøre omkring 200 mill. kr., således at vi på grundlag af det nuværende skøn kommer op på et kasseoverskud på godt en milliard kroner.

Når vi i dag med udgangspunkt i finanslovsforslagets overskud på 300 mill. kr. skal ajourføre overslaget over den statsfinansielle stilling i 1965-66, må vi først notere os en stigning i de samlede statsindtægter på op imod et par hundrede millioner kroner. På den ene side kan forbrugsafgifterne efter de nyeste skøn, og når indgrebene mod indkøbsruterne tages i betragtning, antages at give ca. 225 mill. kr. mere end anslået på finanslovsforslaget, hvortil kommer, at den budgetterede tilbagebetaling af grundstigningskyld på 35 mill. kr. ikke skal finde sted. På den anden side kan selskabsskatternes provenu efter erfaringerne i indeværende år ikke sættes så højt, men må nedsættes med ca. 50 mill. kr., ligesom der også må ske en mindre nedsættelse for formuebeskatningen og påregnes lidt større udgifter til børnetilskud. Herefter vil kasse-

[Finansministeren.]

overskuddet stige til op mod 500 mill. kr. Ganske vist må vi regne med noget større lovbundne udgifter end anslået i finanslovforslaget, men under forudsætning af en meget stram kurs over for tillægsbevillinger vil jeg skønne, at denne stigning kan modregnes i de afsatte reserver.

Der mangler således ca. 500 mill. kr. i at nå det kasseoverskud, der må være målet.

På udgiftssiden i øvrigt må vi indregne udgifterne til dækning af tjenestemændenes og en række overenskomstlønnede gruppers efterslæb, i alt op mod 600 mill. kr. Januarpristallet, der blev offentliggjort i sidste uge, udløste den dyrtidsportion, hvortil der var afsat plads på finanslovforslaget. Da pristallet nu kun skal stige med 0,6 points fra januar til juli for at udløse en ny portion, vil det være realistisk allerede nu at regne med en yderligere udgift på godt 100 mill. kr., der kommer til udbetaling fra efteråret.

Vi står således i dag i den situation, at vi ud over den ønskede styrkelse af overskuddet skal skaffe dækning for omkring 700 mill. kr. Da styrkelsen af overskuddet, som det fremgår af, hvad jeg lige har nævnt, kræver ca. 500 mill. kr., er der altså et behov for yderligere indtægter på ca. 1.200 mill. kr. til dækning af de udgifter, vi på nuværende tidspunkt har nogenlunde kendskab til; men hertil må føjes, at vi må påregne yderligere merudgifter i de kommende måneder dels som følge af de forestående overenskomstfornyelser på arbejdsmarkedet, der på forskellig måde smitter af på statsbudgettet, dels som følge af forhandlingerne om omfanget af landbrugsstøtten i det kommende finansår.

Det er stadig regeringens opfattelse, at staten må have fuld dækning for såvel de kendte udgifter som de ukendte merudgifter, jeg sidst har nævnt.

Det er i denne forbindelse rimeligt på ny at fremhæve, at en væsentlig del af udgiftsstigningerne hænger sammen med de stadig stærkt forøgede krav til den offentlige indsats og statens forøgede medvirken til finansiel dækning heraf. Der har i folketinget været og er formentlig stadig bred enighed om forbedringen af folke- og invalidepensionen, børneforsorgen, åndssvageforsorgen og en række andre sociale opgaver.

På samme måde er der enighed om, at der bør foretages en kraftig udbygning af den samlede uddannelse og undervisning, af forskningen og sygehusvæsenet, og der har fra alle sider lydt stærke krav om nyinvesteringer såvel på disse områder som for trafikens vedkommende. Senest fik vi et vidnesbyrd herom under debatten for nylig om de offentlige investeringer på grundlag af økonomiministerens redegørelse. Samtidig med at der udtaltes bekymring over de store kapitalkrav til investeringerne, blev der også fremsat kraftige ønsker om en forøget indsats på nogle felter. Det er jo givet, at forlanger man denne kraftige virksomhed på alle de nævnte områder, må der også skaffes dækning herfor.

Det er i princippet klart, at dækning i et vist omfang kan opnås gennem besparelser i forhold til det fremsatte finanslovforslag. Men lige så klart er det — når man gennemgår de konkrete bevillingsforslag og tager de store krav i betragtning — at mulighederne for at opnå store besparelser er små. Jeg nævnte ved frømsættelsen af finanslovforslaget, hvorledes regeringen kritisk har gennemgået styrelsernes bidrag og skåret kraftigt ned i disse.

Når hertil føjes, at det for at dække stigningen i lovbundne udgifter er nødvendigt at reducere de afsatte reserver væsentligt, vil man forstå, at det er vanskeligt at opnå yderligere besparelser i forhold til det fremsatte finanslovforslag.

Alt i alt må vi således fastslå, at der foreligger en åbenbar nødvendighed for at øge statens indtægter væsentligt i 1965-66.

Dette kunne være opnået ved gennemførelse af en merværdiafgift, idet en sådan indebærer muligheder for at indbringe et meget betydeligt provenu. Men regeringen erkender, at der må være rimelig tid til en forhandling med erhvervene, inden et lovforslag om merværdiafgift fremsættes, og at der også må være god tid for folketinget til at behandle lovforslaget. Gennemførelse af en merværdiafgift vil jo betyde en meget gennemgribende ændring af det bestående afgiftssystem.

Hvis der imidlertid skal gennemføres en skattereform med væsentlige lettelser i indkomstbeskatningen, kan det i det lange løb kun ske ved indførelse af en omsætningsafgift med et meget bredt beskatningsom-

[Finansministeren.]

råde. Den gældende almindelige omsætningsafgift, der som bekendt opkræves i engrosledet, må derfor afløses enten af en almindelig omsætningsafgift i detaileddet eller af en merværdiafgift.

Af de to afgiftsformer, der for befolkningen som forbrugere virker nogenlunde ens, må man foretrække merværdiafgiften, som indebærer de største fordele for erhvervslivet, og som også er den nemmeste at praktisere, både for erhvervslivet og for myndighederne.

På grundlag af de forhandlinger, som regeringen har haft med erhvervslivets og lønmodtagernes hovedorganisationer, må det være berettiget at hævde, at der her er bred tilslutning til det synspunkt, at merværdiafgiften må blive fremtidens afgiftssystem, idet der dog er taget visse forbehold, der må tages hensyn til, og som jeg senere skal omtale. Også i udlandet går udviklingen i retning af at ændre de gældende almindelige omsætningsafgifter til afgifter opkrævet efter merværdisystemet. Inden for fællesmarkedet er det således planen, at de enkelte medlemslandes omsætningsafgifter skal erstattes af et fælles afgiftssystem efter merværdiprincippet.

I Sverige er en skattekommission, der afgav betænkning sidste sommer, enstemmigt gået ind for, at den svenske omsætningsafgift i forbindelse med en fordobling af afgiftssatsen omlægges til en merværdiafgift.

Hvis man ønskede at erstatte den nuværende engrosledsaftgift med en almindelig omsætningsafgift i detaileddet, ville det i øvrigt ikke være muligt uden videre at anvende det lovforslag vedrørende en detailedsaftgift, som blev fremsat her i tinget i foråret 1962. Det ville være nødvendigt at underkaste forslaget en indgående revision på grundlag af de erfaringer, som er indhøstet i den mellemliggende tid.

Selv om væsentlige vareområder er undtaget fra den nuværende engrosomsætningsafgift, og selv om man også tænkte sig visse varegrupper, navnlig fødevarer, holdt uden for den detailomsætningsafgift, som var på tale i 1962, tilsiger de indhøstede erfaringer i høj grad, at en eventuel almindelig detailomsætningsafgift kom til at omfatte alle

varer og formentlig også en række tjenesteydelser.

Dette vil igen sige, at et lovforslag herom principielt måtte være udarbejdet således, at alle producenter — altså også landbrugsvirksomhederne — forudsættes registreret, eller hvad man nu vil kalde det. Det skyldes ikke alene, at landbruget under en sådan detailedsaftgift afsætter afgiftspligtige varer, hvoraf en del sælges direkte til forbrugere — jeg tænker navnlig på frugt og grønsager.

En anden væsentlig grund til, at landbrugsbedrifterne under en eller anden form må registreres og inddrages under detailafgiftssystemet, er, at det kun herved vil være muligt på tilfredsstillende måde at opnå, at landbrugsvirksomhederne bliver fritaget for afgift på råvarer og driftsmidler. Med andre ord: forskellen på antallet af registrerede virksomheder under en merværdiaftgift — det er opgjort til 380.000, hvilket synes at være i overkanten — og under en detailedsaftgift, der omfatter alle levnedsmidler, er ikke særlig stor, højst en halv snes procent, afhængigt af hvor mange tjenesteydelser der medtages under afgiftspligten.

Når merværdiaftgiften i den sidste tid er kommet så stærkt frem i diskussionen, må grunden hertil bl. a. søges deri, at merværdiaftgiften er den form for almindelig omsætningsafgift, som i størst omfang vil kunne være neutral. At en afgift er neutral, vil sige, at den ikke i sig selv griber ind i de økonomiske relationer. For erhvervslivet betyder det, at afgiften påvirker de forskellige virksomheder ens, således at konkurrenceforholdene mellem virksomhederne ikke forrykkes. Dette har især betydning for det danske erhvervslivs konkurrenceevne over for udlandet. Det må her tilstræbes, at danske varer ikke bliver belastet med større afgift end tilsvarende varer indført fra udlandet, samt at varer, der udføres til udlandet, bliver helt fritaget for afgiftsbelastning.

Desuden indebærer merværdiaftgiften en række praktiske fordele. En af disse er, at virksomhederne skal opkræve afgift af hele salget og ikke som under enkeltledsaftgiften sondre mellem, om salget sker til en registreret eller en ikke-registreret virk-

[Finansministeren.]

somhed — eventuelt en forbruger. Endvidere medfører merværdiafgiften, at opkrævning og indbetaling af afgiften til det offentlige bliver fordelt over alle omsætningsled, således at det ikke bliver et enkelt omsætningsled, der alene må bære hele byrden. Endelig kan nævnes, at den delte afgiftsopkrævning indebærer kontrolmæssige fordele, således at man under merværdiafgiften får større mulighed for at sikre afgiftens rette indbetaling til det offentlige.

I finansministeriet arbejdes der videre på grundlag af den offentliggjorte redegørelse om merværdiafgiften med henblik på, at man sammen med erhvervslivet kan finde en løsning på så mange af problemerne som muligt, inden et lovforslag fremsættes i folketinget.

Jeg skal ikke gå ind på en detaljeret gennemgang af disse problemer, men blot nævne enkelte af de større spørgsmål, som er blevet rejst ved kontakten med organisationerne. Man må først og fremmest søge at nå til klarhed over, om administrationen, såvel hos det offentlige som hos virksomheder, kan tilrettelægges på en så enkel måde, at omlægningen ikke kvæles af store udgifter og øget behov for arbejdskraft til administration. Herunder hører også spørgsmålet om, i hvilken grad og på hvilken måde virksomhederne skal føre regnskab — et spørgsmål, som ikke mindst har stor interesse inden for landbrug, gartneri og fiskeri. Endvidere er spørgsmålet rejst, om man kan undgå uheldige likviditetsvirkninger ved de opkrævningsterminer, som fastsættes. Endelig skal jeg nævne, at lønmodtagerorganisationerne naturligt har peget på problemet om den samlede byrdefordeling ved en sådan omlægning ud fra det synspunkt, som regeringen og formentlig alle her i tinget er enig i: at den sociale balance ikke må forrykkes. Selv om dette spørgsmål ikke berører merværdiafgiften som sådan, er det ganske klart, at der må findes en ordening, så den

ikke medfører en øget belastning for borgere med mindre indkomster og for familier med børn.

Alle disse og endnu flere problemer er nu taget op til nærmere overvejelse.

Hvornår de mere teknisk betonedede undersøgelser er ført så langt frem, at et lovforslag kan fremsættes, kan jeg ikke nu sige noget sikkert om, og endnu sværere er det naturligvis at forudsige mulighederne for gennemførelse af et lovforslag. Men med den mulighed for øje, at en merværdiafgift kunne træde i kraft fra og med finansåret 1966-67, vil jeg gerne gøre nogle få bemærkninger om udsigterne for den finansielle stilling til den tid.

Et meget foreløbigt og meget usikkert skøn over indtægter og udgifter i 1966-67 tyder på, at der under forudsætning af uændret indtægtslovgivning og under forudsætning af, at der ikke i den mellemliggende periode er gennemført ny udgiftsskabende lovgivning, er en svag tendens til en styrkelse af statsfinanserne fra 1965-66 til 1966-67.

Jeg vil gerne understrege, at det opstillede skøn bygger på en forudsætning om, at der indtil 1966-67 ikke vil ske nye prisændringer, idet det ikke er hensigtsmæssigt at skønne over de komplicerede virkninger af en eventuel yderligere prisstigning, hvis størrelse ingen kender i dag. Jeg må ligeledes gøre opmærksom på, at den nævnte tendens fremkommer ved en ikke ubetydelig stigning af udgifterne, men denne dækkes altså fuldt ud af den automatiske stigning i statens indtægter, der følger af den allerede i 1965 indtrufne indtægtsstigning.

Jeg kan i øvrigt tilføje, at jeg om kort tid vil tilstille finansudvalget oplysninger om dette finansielle skøn for 1966-67.

Det vil ses af det, jeg her har sagt, at der skulle bestå en mulighed for, at en afløsning af den nuværende engrosomsætningsafgift med en merværdiafgift vil kunne danne grundlag både for en delvis ophævelse af de nu foreslåede afgiftsforhøjelser og for en reform af indkomstbeskatningen, selv om

[Finansministeren.]

indførelse af en merværdiafgift må ledsages af kompensation til børnerige familier og til personer med mindre indkomster for som nævnt at undgå, at der her bliver tale om en merbelastning.

Det er jo imidlertid ikke denne omlægning, som ligger for nu. Som allerede nævnt vil en merværdiafgift kræve yderligere forberedelse, og da regeringen endvidere skønner, at der ikke vil være realistiske muligheder for at gennemføre en detailomsætningsafgift med virkning for finansåret 1965-66, har den valgt at søge finansiell dækning dels gennem de nu af mig fremsatte lovforslag, dels gennem de af ministeren for offentlige arbejder fremsatte to lovforslag om takstforhøjelser for statsbanerne og postvæsenet og det af socialministeren fremsatte lovforslag om forhøjelse af folkepensionsbidraget.

Ved udarbejdelsen af disse dækningsforslag har regeringen haft følgende synspunkter for øje. Det drejer sig om at skaffe dækning for en overgangsperiode, indtil en mere omfattende omlægning kan finde sted. Man må derfor gå ud fra, at i hvert fald en del af lovene vil blive midlertidige. Dette taler for, at man så vidt muligt søger at undgå etablering af ny administration og i stedet foretager forhøjelse af satser på områder, som skønnes at kunne bære en sådan yderligere belastning.

På den anden side er det stadig rigtigt, hvad jeg tidligere har fremhævet, at en række af vore forbrugsafgifter er spændt næsten til bristepunktet. Dette taler for at nøjes med moderate forhøjelser og til gengæld tage sådanne forhøjelser på mange områder, også uden for forbrugsafgifternes kreds, og at medtage et par nye afgiftsområder, således som der er stillet forslag om.

Endvidere har det for regeringen været et vigtigt synspunkt, at der over dækningsforslagene som helhed var en rimelig social balance. Dette synspunkt har yderligere ført til, at der nu fremsættes et nyt forslag til udskrivningslov, hvori børnetilskuddene foreslås forhøjet og et særligt persontilskud foreslås indført.

Endelig er det naturligvis også af betydning at undgå en belastning af produktionen med yderligere omkostninger. Helt har dette

dog ikke kunnet undgås, når de øvrige hensyn skulle tages og den bundne opgave — at skaffe fornøden dækning — skulle løses. Den belastning af produktionen, som bliver en følge af forslagene, vil dog også være moderat.

De to nye områder, som nu foreslås belagt med afgifter, er elektricitet og annoncer.

En afgift af elektricitet, opkrævet hos producent- og indførselsvirksomheder, vil selv med en beskedne afgiftssats — der foreslås 2 øre pr. kWh — kunne give statskassen en betydelig indtægt. En sådan afgift vil yderligere have den fordel, at den ikke belaster virksomhederne eller administrationen med merarbejde af større omfang. Som forslaget er udformet, skulle det ikke hindre, at der ved fastsættelse af taksterne for elkraft tages hensyn til de særligt elforbrugende erhvervsvirksomheders specielle forhold.

Det andet nye afgiftsområde er afgiften af annoncer. Det ville for så vidt have været en naturlig tanke at lægge en afgift på alle former for reklamer. En speciel afgift på al reklame vil imidlertid ikke være mulig i praksis. Lovforslaget omhandler derfor kun en afgift på annoncer, som foreslås beskattet med 10 pct., nemlig den samme sats, som omsen foreslås forhøjet til. Afgiften kommer således til at svare til den afgift, der allerede i henhold til omsloven hviler på reklamebrochurer og andre varer, der anvendes til reklameformål.

De øvrige lovforslag om forbrugsafgifter vedrører forlængelser af afgiftsforhøjelser, som gennemførtes ved loven af 18. december 1964 om ændringer af visse forbrugsafgifter, samt nogle yderligere afgiftsændringer.

Afgifterne af spiritus, vin og øl foreslås forlænget uændret, og i forbindelse hermed foreslås afgiften af alkoholfri læskedrikke forhøjet fra 30 øre til 40 øre pr. liter.

Agiften af cigaretter foreslås forhøjet med 1 øre pr. stk., samtidig med at den ved loven af 18. december 1964 gennemførte forhøjelse, også med 1 øre pr. stk., oprettholdes. Endvidere foreslås en moderat forhøjelse på 2-4 øre af afgifterne af cigarillos, cerutter og cigarer. Afgiften af røgtobak foreslås ikke ændret.

De foreslåede ændringer i motorbeskatningen er samlet i ét lovforslag.

[Finansministeren.]

Vægtafgiften foreslås fordoblet for de køretøjers vedkommende, som omfattes af den ekstraordinære vægtafgift for januar kvartal, og desuden foreslås udligningsafgiften af ikke-benzindrevne køretøjer ført à jour med benzinafgiften. Køretøjer, der anvender gas som drivkraft, foreslås udskilt fra beskatning med udligningsafgift, samtidig med at der foreslås gennemført en særlig beskatning af gas til drift af motorkøretøjer. Angående motiveringen for denne omlægning henviser jeg til bemærkningerne til lovforslaget. Jeg kan tilføje, at der ikke hermed på dette område tilsigtes forøgede indtægter.

Benzinafgiften foreslås forhøjet med 10 øre pr. liter.

Forslaget om ændringer i lov om almindelig omsætningsafgift går ud på at gennemføre en forhøjelse af omsen fra 9 til 10 pct. I omsloven foreslås endvidere den ændring, at afgiftssatsen for guld- og sølvvarer forhøjes fra de gældende 9 pct. til 25 pct. Guld- og sølvvarerne er et vareområde, der inden omsens indførelse i en lang årrække har været inddraget under punktbeskatningen.

Som allerede omtalt er der også foreslået indtægtsforøgelse ud over forbrugsafgifterne.

Forslaget til lov om forhøjelse af stempelafgift går ud på at fordoble stempelafgiften af dokumenter, som bliver stempelpligtige i finansåret 1965-66. Da stempelafgiften af lodsedler blev fordoblet i 1951, foreslås lodsedlerne dog undtaget fra den nu foreslåede forhøjelse.

Afgiften af arv og gave foreslås forhøjet. De gældende satser foreslås sat i vejret med 25 pct. For arveafgiftens vedkommende skal forhøjelsen opkræves i alle tilfælde, hvor arveafgiftspligt indtræder i finansåret 1965-66. Derimod skal forhøjelsen af gaveafgiften opkræves af gaver, der ydes i kalenderåret 1965.

Endelig foreslås selskabsskatten forhøjet, ligesom der foreslås en skærpelse af beskatningen af fortjeneste på aktier og lignende værdipapirer.

Forhøjelsen af selskabsskatten andrager efter forslaget 20 pct. Den skal opkræves såvel hos aktieselskaber som hos kooperative

virksomheder og andre foreninger m. v. Den skal kun gælde for skatteåret 1965-66, og den skal i sin helhed tilfalde statskassen. Efter forslaget skal den indbetales senest den 20. januar 1966, det vil sige to måneder senere end den ordinære selskabsskat.

Den foreslåede skærpelse af aktionærbeskatningen vil ikke få virkning for statsindtægterne i finansåret 1965-66. Den omfatter nemlig kun fortjenester på salg af aktier, der finder sted fra og med i dag, og som først skal selvangives i januar 1966. Man har dog fundet det rimeligt i forbindelse med de øvrige foreslåede forhøjelser at gennemføre denne ligestilling med den særlige indkomstskat på en række andre områder.

Efter de gældende regler skal fortjeneste på aktier i almindelighed beskattes som særlig indkomst, hvis sælgeren har ejet aktien i mindst to år. Fortjenesten skal dog ikke beskattes fuldt ud, men kun for de to tredjedele vedkommende. Det er denne sidste begrænsning, der foreslås ophævet ved forslagene om ændring af loven om særlig indkomstskat og af loven om beskatningen af medlemmerne af investeringsforeninger. Herefter er det den fulde fortjeneste ved aktiesalg, der skal beskattes som særlig indkomst. Derved vil fortjeneste på aktier som nævnt blive sidestillet med en lang række andre fortjenester, der beskattes som særlig indkomst.

Ud over forslagene om afgifts- og skatteforhøjelser har jeg tilladt mig at fremsætte et nyt forslag til udskrivningslov til afløsning af det forslag, som jeg fremsatte her i tinget den 27. november 1964, og som jeg for mit vedkommende har taget tilbage. Allerede ved fremsættelsen i november gjorde jeg opmærksom på, at de foreslåede lettelser kun var forsvarlige under visse forudsætninger, og at jeg senere ville stille forslag vedrørende børnetilskuddene.

Da det efter det nu foreliggende må anses for udelukket, at der for det kommende finansår kan gennemføres en ny bred forbrugsafgift, vil det efter regeringens skøn ikke være muligt at gennemføre lettelser i indkomstskatten til staten — bortset fra børne- og persontilskud. Derfor foreslås denne skat nu udskrevet efter samme skalaer som for skatteåret 1964-65. Dette be-

[Finansministeren.]

tyder, at indkomstskatten må skønnes at indgå med nogenlunde det beløb, som er opført på finanslovforslaget.

På grundlag af de oplysninger, som står til rådighed, kan de foreslåede afgiftsforhøjelser anslås til at udgøre omkring 1 pct. af den enkelte skatteydere skattepligtige indtægt.

Ud fra dette grundlag foreslås det at forhøje børnetilskuddene med 100 kr. pr. barn, og herudover skal der efter forslaget gives særlige persontilskud til skatteydere med skalaindkomster på 16.000 kr. og derunder. Efter forslaget andrager persontilskuddene 120 kr. for forsørgere og 60 kr. for ikke-forsørgere, når skalaindkomsten ikke når op over 15.000 kr., og halvt så meget, når skalaindkomsten er over 15.000 kr., men ikke over 16.000 kr. Persontilskuddene skal udbetales efter tilsvarende regler som børnetilskuddene. Det betyder, at de så vidt muligt skal modregnes i skatten, og at de kun udbetales kontant i det omfang, de overstiger den pålignede skat.

Disse forslag vil betyde, at personer med lave indtægter og hjemmeværende børn vil få mere end dækning for stigningen i forbrugsbeskatningen. Dette må anses for rimeligt i betragtning af, at forsørgerbyrderne tynger hårdst netop på disse lavtlønnede indkomstgrupper. Skatteydere med lidt større indtægter vil få en vis kompensation, når de har børn, medens der ikke ydes kompensation til skatteydere med større indtægter, hvis de ingen børn har.

De foreslåede kompensationsordninger vil medføre en samlet merudgift på ca. 285 mill. kr. for skatteåret 1965-66. Heraf skal ca. 250 mill. kr. udredes i finansåret 1965-66.

De samlede finansielle virkninger af de nu fremsatte lovforslag, herunder de af ministeren for offentlige arbejder og socialministeren fremsatte forslag, kan gøres op på følgende måde:

Takstforhøjelserne skønnes at ville indbringe ca. 100 mill. kr. i finansåret 1965-66. I samme periode skønnes forhøjelsen af folkepensionsbidraget at indbringe 140 mill. kr., selskabsskattens forhøjelse 150 mill. kr., arveafgiftens forhøjelse 20 mill. kr. og stempelafgifternes forhøjelse 110 mill. kr. — i alt ca. 520 mill. kr. I bemærkningerne til lovforslaget om selskabsbeskatningen er

merprovenuet anslået til 167 mill. kr., men efter de seneste skøn kan det ikke ansættes højere end til de nu nævnte 150 mill. kr.

De foreslåede forbrugsafgiftsforhøjelser er på årsbasis anslået at ville give for spiritus, vin og øl 78 mill. kr., for mineralvand 19 mill. kr., for tobaksvarerne 135 mill. kr., vægtafgiften 118 mill. kr., benzinafgiften 140 mill. kr., udligningsafgiften 22 mill. kr., afgiftsforhøjelsen for guld- og sølvvarer 15 mill. kr., engrosomsætningsafgiften 164 mill. kr., elektricitetsafgiften 160 mill. kr. og annonceafgiften 80 mill. kr., i alt ca. 930 mill. kr. Sammen med de førnævnte indtægtsforøgelse bliver det et samlet provenu af forslagene på ca. 1.450 mill. kr. Herfra skal dog trækkes merudgiften ved persontilskuddene og de forhøjede børnetilskud på i alt 250 mill. kr. Indtægtsforøgelsen vil således andrage godt 1.200 mill. kr. svarende til, hvad der vil medgå til at dække de udgifter, vi kender indtil nu, og til at styrke overskuddet på statsregnskabet med et par hundrede millioner kroner.

Hertil må jeg dog føje den vigtige korrektion, at det anslåede provenu for forbrugsafgifterne på grund af de forskellige kreditfrister ikke vil indgå fuldt ud i finansåret 1965-66. Hvis man tænker sig, at afgiftsforhøjelserne træder i kraft den 1. april i år, vil ca. 140 mill. kr. af det anslåede provenu først indgå i statskassen i det følgende finansår. Ved ikrafttræden den 1. marts drejer det sig om ca. 90 mill. kr., som først indgår i 1966-67.

Selv om afgiftsforhøjelserne vel stort set vil have den fulde samfundsøkonomiske virkning inden for finansåret, er det dog et forhold, man må være opmærksom på under de kommende forhandlinger med henblik på en vis opretning heraf. Som nævnt til indledning vil der fremkomme yderligere udgiftsstigninger, hvis størrelse vi ikke kender i dag. Regeringen er opmærksom herpå og vil senere fremkomme med forslag herom, ligesom jeg er villig til i de udvalg, der måtte blive nedsat til behandling af de nu fremsatte forslag, at drøfte de overvejelser, regeringen har gjort sig om dækning af de yderligere merudgifter.

Til slut skal jeg sammenfattende sige, at vi jo befinder os på et tidspunkt, da den

[Finansministeren.]

rivende udvikling på alle samfundets områder også stiller store krav til statsfinanserne. Det almindelige ønske om udbygning af den samlede sociale lovgivning og af sundhedsvæsenet og nødvendigheden af at følge med udviklingen, når det gælder forskning, undervisning, uddannelse og trafik, har ført til de store udgiftsstigninger. Til gengæld indgår disse ydelser fra det offentlige jo også i den almindelige samlede levestandard.

Der må skaffes dækning herfor, og finanspolitikken må tilrettelægges med sigte på at nedbringe underskuddet på handelsbalancen. Det har derfor været en bydende nødvendighed at stille de forslag, der nu er fremsat.

Regeringen har som nævnt ved valget af dækningsmuligheder lagt vægt på at undgå nye store administrationer og på at belaste erhvervene så lidt som muligt.

Endelig har det som allerede fremhævet været et vigtigt synspunkt at undgå yderligere afgiftsbelastning af de medborgere, hvis indkomster er særlig lave, eller som har særlige forsørgerudgifter til børn. I det hele har det for regeringen været en væsentlig målsætning, at der over det samlede oplæg skulle være en rimelig social balance.

Med disse bemærkninger skal jeg anbefale de nu fremsatte lovforslag til tingets hurtige og velvillige behandling.

Formanden: Eksemplarer af de nu fremsatte lovforslag er omdelt.

Den første sag på dagsordenen var:

Spørgsmål til ministrene.

Af *Chr. R. Christensen* til landbrugsministeren:

„Vil ministeren inden 15. marts fremsætte lovforslag, hvorefter indehavere af ejendomme, hvorpå der hviler jordrenteforpligtelse til staten, bliver berettigede til at få denne forpligtelse afløst mod indbetaling af en fast købesum?“

Chr. R. Christensen: I 1919 gennemførte man det såkaldte jordrentesystem, hvorefter man overlod jord til statshusmandsbrug

uden fast købesum, men med en afgift på 4 pct. af den til enhver tid værende grundværdi.

Det var en nydannelse, man gennemførte i dansk landbrugslovgivning, som man fra visse sider ventede sig en hel del af, men som i tidens løb har vist sig at have forskellige uheldige virkninger. Fra mange sider har der været utilfredshed med, at man er blevet pånødet dette jordrentesystem, og selv om der på et vist tidspunkt blev gennemført valgfrihed, mener mange af de statshusmænd, der i dag har vanskeligheder, at de ikke er blevet vejledt tilstrækkelig neutralt, og at de er blevet dårligere stillet på grund af dette system. De beklager navnlig, at de ikke kan få at vide, hvorledes de fremtidige afgifter vil forme sig for dem, og at de ikke har muligheder for at indfri deres jordrenteforpligtelser.

Dette system medfører samtidig adskilligt administrativt besvær, navnlig når de pågældende ejendomme handles eller udstykses, måske endda i flere led i ejerkæden. Efter at en del af disse statshusmandsbrug er blevet byggemodne, øges usikkerheden ganske betydeligt. Køberne holder sig af ganske naturlige grunde tilbage fra at overtage sådanne brug, og dermed hindres på afgørende vis den naturlige byudvikling, som man på anden måde tilstræber. Denne usikkerhed sætter sig i visse kommuner, ikke mindst i omegnen af København, stærke spor i meget uheldig retning og bringer kommunerne i udstykningsmæssige vanskeligheder, som den højtærede minister sikkert er bekendt med, og øger samtidig det offentlige administrationsarbejde mangefold.

Indtil 1963 havde man muligheder for at få afløst jordrenteforpligtelsen ved handel med ejendommen. Fra den tid nægtede man administrativt at gå med til en sådan afløsning, og derved er den efter min mening urimelige situation skærpet overordentlig stærkt. Jeg finder det ønskeligt, om man kunne lempe på disse regler og give tilladelse til indfrielse i visse tilfælde, men principielt ville jeg ønske, at man kunne nå frem til helt at afvikle dette system i erkendelse af, at det ikke har svaret til forventningerne, og at det efter grundstigningsskyldens afvikling er helt uegnet at administrere.

Derfor må jeg sige, at det konservative folkeparti lægger overordentlig stor vægt på

[Chr. R. Christensen.]

en positiv løsning af dette spørgsmål, og at sagen ikke trækkes i langdrag, og derfor tillader jeg mig at stille det omhandlede spørgsmål til den højtærede minister.

Landbrugsministeren (Chr. Thomsen): Når det ærede medlem spørger mig, om jeg inden den 15. marts vil fremsætte lovforslag, hvorefter indehavere af ejendomme, hvorpå der hviler jordrenteforpligtelse til staten, bliver berettigede til at kræve jordrenten afløst mod en kontant affindelsessum, må mit svar, hvis det skal være lige så klart, som spørgsmålet er stillet, blive et nej. Problemet er ikke så simpelt, at det kan klares på så kort tid. Efter statshusmandsloven vedbliver denne jordrente at påhvile ejendommen uanset ejerskifte, og den kan ikke kræves afløst af ejeren. Baggrunden for denne regel er, at jordrentens formål ikke blot er at sikre køberen rimelige overtagelsesvilkår, men også at sikre statens part i den merværdi, som jorden får ved, at der opstår byggegrundsværdier m. v., og herigennem at skabe mulighed for at modvirke jordspekulation. For jordrentejord, der forbliver under landbrugsmæssig drift, mener jeg under hensyn til jordrentens karakter og formål, at der ikke kan være rimelig baggrund for en adgang til afløsning.

Spørgsmålet om afløsning har, så vidt jeg kan se, kun haft egentlig aktualitet i tilfælde, hvor jordrentejord overgår til anvendelse til byggeformål, og i disse tilfælde har man en overgang i en del tilfælde tilladt afløsning af jordrenten mod indbetaling af den aktuelle grundværdi med tillæg af en passende del af den indvundne fortjeneste. Da denne praksis under den voldsomme prisudvikling for byggegrundsjord efterhånden viste sig uhensigtsmæssig, blev spørgsmålet taget op til drøftelse for 2-3 år siden med statens jordlovsudvalg. Man kom imidlertid til det resultat, at man ikke kunne finde frem til nogen brugbar afløsningsordning, og jordlovsudvalget gav i sin indstilling til landbrugsministeriet udtryk for tvivl om, hvorvidt jordrenteforpligtelsen overhovedet bør afløses selv i tilfælde, hvor jorden overgår til anden anvendelse end den landbrugsmæssige.

Herefter har man gennemført og fastholdt den nuværende praksis, hvorefter

jordrentevilkår som almindelig regel fastholdes, selv om arealet tages i brug til mere udbyttegivende anvendelse, f. eks. til bebyggelse.

Jeg vil i øvrigt gerne svare det ærede medlem hr. Chr. R. Christensen med at sige, at spørgsmålet om jord, der overgår til byggegrunde, i virkeligheden allerede er rejst, idet vi inden for de sidste måneder har haft henvendelser fra et par byer om at få jordrenten ophævet på visse ejendomme. Jeg har henvist disse byer til at tage spørgsmålet op i deres organisation, således at man ved en drøftelse mellem de kommunale hovedorganisationer og landbrugsministeriet fik en virkelig tilbunds gående belysning af problemet.

Når sagen bliver rejst og denne drøftelse har fundet sted — ja, jeg kan ikke på nuværende tidspunkt svare på, hvad der vil ske, når dette har fundet sted, og om man herefter vil rejse sagen; det må jeg vente med at svare på, til denne drøftelse har fundet sted.

Chr. R. Christensen: Jeg takker den højtærede landbrugsminister for hans svar og understreger en enkelt bemærkning deri, nemlig at sagen ikke er så simpel, at man kan udarbejde lovforslag i løbet af så kort tid. Dermed er jo sagt mere end på mange andre måder, at hele systemet i virkeligheden er ved at vokse staten over hovedet. Men jeg må erkende, at landbrugsministeren har peget på visse muligheder for, at man senere kan komme frem dertil i visse tilfælde, hvor det drejer sig om byggegrunde, og det er dog altid et skridt.

Jeg synes imidlertid, at det hele udvikler sig med så rivende hast og skaber så store vanskeligheder, at man ikke kan afvente den drøftelse, som landbrugsministeren nævnte. Det må derfor siges allerede her, at det konservative folkeparti finder, at problemet er så vigtigt, at vi må vende tilbage til det og eventuelt rejse sagen som et lovforslag her i tinget, og jeg spørger på forhånd den højtærede landbrugsminister, om man kan forvente at få stillet teknisk hjælp til rådighed til udarbejdelse af et sådant lovforslag.

Landbrugsministeren (Chr. Thomsen): Til det sidste spørgsmål, om man kan få stillet

[Landbrugsministeren.]

teknisk hjælp til rådighed, vil jeg sige, at jeg må gå ud fra, at man altid vil være i stand til dette.

Må jeg i øvrigt sige, at jeg tror ikke, man altid kan drage den konklusion, at fordi et problem er besværligt at arbejde med og er ret vidtspændende, så er den bestående ordning udelig.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Lysholt Hansen* til justitsministeren:

„Af hvilke grunde har ministeren uden varsel skærpet reglerne for kontrol ved Gedser og Rødby med udenlandske lastmotorkøretøjers vægt?“

Lysholt Hansen: Det spørgsmål, jeg har rejst om den skærpede kontrol med udenlandske lastmotorkøretøjers vægt, der efter ordre fra justitsministeriet siden januar er blevet gennemført bl. a. af politiet i Nykøbing, har 2 sider, nemlig måden, hvorpå kontrollen gennemføres, og de forskellige vægtgrænser, der gælder for grænseoverskridende lastvognstrafik, når denne kører henholdsvis i Danmark og i andre europæiske lande, herunder vore nabolande Vesttyskland og Sverige.

Selv om den skærpede kontrol også føres ved Rødby Havn og Korsør, skal jeg nøjes med at omtale forholdene ved Gedser — det er derfra, jeg har mine oplysninger. Svenske, norske, tyske og hollandske vogmænd, der hidtil har ladet deres transportbiler køre gennem Danmark til det øvrige Skandinavien og ladet disse vogntog blive færged over fra Tyskland med forbindelsen fra Travemünde til Gedser, har efter ankomsten til Gedser fremvist deres papirer til toldmyndighederne.

Af disse papirer fremgår klart såvel vognens som lastens vægt, og den lokale politibetjent vil let kunne konstatere, om der er overvægt, og i bekræftende fald holde dem tilbage, så de undgår bøde for kørsel med overlæs i Danmark. Det sker imidlertid ikke sådan; tværtimod sendes disse vogmænd i god tro, fordi deres papirer lyder på ret til at køre igennem Danmark med den vægt, de har, ud på landevejen imod København. Først når de nærmer sig Nykøbing efter 20-25 kilometers kørsel, stoppes de

på landevejen af politi fra Nykøbing, der i mellemtiden har ringet til den lokale politibetjent i Gedser for at få at vide, hvor mange lastvognstog der er kommet over med færgen. På landevejen må chaufførerne så igen op med deres vægtpapirer, og hvis disse papirer viser overvægt, må de med til Nykøbing for at blive vejjet, idømt bøde og eventuelt laste om.

Jeg må sige, at metoden forekommer mig lidet tiltalende; men den anvendes vel, fordi der ikke i Gedser er mulighed for at kontrollere bilernes vægt. De politibetjente fra Nykøbing, der på landevejen skal stoppe bilerne, finder det ligesom jeg ubehageligt, når den aflæsning af papirerne, de foretager, lige så godt kunne ske i Gedser til mindre gene både med hensyn til tidsspilde for chaufførerne og med hensyn til eventuelle bødekra. Fremgangsmåden bevirker, at chaufførerne ikke når rettidigt frem til de færger, de skal nå i København og Helsingør, og altså heller ikke til deres bestemmelsessted i Sverige, hvilket er årsagen til, at flere af disse vogntog allerede nu har lagt deres rute om, så de fra Travemünde tager færgen direkte til Trelleborg, og indtægten ved overfarten går os således forbi.

Jeg håber, at ministeren i sit svar vil være i stand til at give mig tilsagn om, at kontrolpraksis ændres, så kontrollen fremtidig sker i Gedser, hvilket vil betyde nogen lettelse i de opståede vanskeligheder, idet vogntog, der opfylder de danske vægtkrav, da uden forsinkelse vil kunne køre videre. Efter hvad jeg har fået oplyst, vil det være langt den overvejende del, idet der kun i ganske enkelte tilfælde konstateres overvægt.

Den anden side af sagen er de forskellige vægtregler, der i Danmark tillader en vægt for vogntog på 32 t, men i Tyskland og Sverige op til 42 t. Jeg er klar over, at vægtgrænsen er fastsat under hensyntagen til vort vejnets bæreevne, og jeg er ude af stand til at bedømme, om den ene eller den anden vægtgrænse er rigtig. Jeg er enig i, at der naturligvis bør gælde samme regler for danske og udenlandske vognes kørsel her i landet, også samme vægtregler; men da det er justitsministeren, der efter forhandling med vejdirektoratet fastsætter disse vægtregler, spørger jeg, om det ikke

[Lysholt Hansen.]

ville være rigtigt, at vi indførte de samme regler, som gælder i vore nabolande, i hvert fald indtil udgangen af 1965.

Forholdet er jo det, at trafikministrene i Belgien, Danmark, Frankrig, Tyskland og de andre nordiske lande ved et møde den 5. oktober 1960 i Haag har vedtaget at søge gennemført ensartede regler på dette område senest ved udgangen af 1965. Vi er imidlertid med justitsministeriets cirkulære af 9. januar 1964 gået foran med indførelse af de regler, man stiler imod også i de andre lande. Det er dette forhold, der har givet de vanskeligheder, vi nu står i, og som kan komme til at forvolde meget store problemer, ikke alene for Gødser kommune, men for hele Falster.

En ændring af de danske regler vil ikke kræve lovændring, men blot ændring af cirkulæret af 9. januar 1964, der er udstedt i henhold til færdselslovens § 51, stk. 2. Jeg håber, ministeren vil erklære sig villig til at tage en forhandling med vejdirektoratet om at ændre dette cirkulære for resten af året 1965, så de nuværende regler først sættes i kraft igen pr. 1. januar 1966, da også vore nabolande skal gennemføre dem.

Justitsministeren (*K. Axel Nielsen*): Ved min besvarelse af det spørgsmål, som det ærede medlem hr. Lysholt Hansen har stillet mig, vil jeg tage mit udgangspunkt i en henvisning til de regler, der i færdselslovgivningen er fastsat om køretøjers vægt. Herom hedder det i færdselslovens § 45, at største tilladte akseltryk er 8 t, på dobbeltaksler dog 14,5 t. Endvidere findes i samme paragraf en regel om største tilladte totalvægt. Den er afhængig af afstanden mellem vedkommende køretøjs, respektive vogntogs, første og sidste aksel, og i praksis vil et vogntog bestående af lastvogn med påhængsvogn kunne registreres til en totalvægt på 32-33 t, idet et vogntogs længde efter færdselslovens § 42 ikke må overstige 18 m. Yderligere gælder den, jeg vil nærmest sige selvfølgelige regel, at et køretøj ikke må belastes med større vægt, end det er registreret til. Disse regler er fastsat under hensyntagen først og fremmest til de danske vejes bæreevne, men også til færdselssikkerheden i øvrigt. Reglen må derfor

også gælde for udenlandske køretøjer, der betjener sig af det danske vejnet.

I 1960 vedtog, som det ærede medlem gjorde opmærksom på, den europæiske transportministerkonference med tilslutning fra bl. a. de skandinaviske lande og Vesttyskland at anbefale en forøgelse i vægt- og dimensionsbestemmelserne for lastmotorvogne i grænseoverskridende trafik. I overensstemmelse hermed blev der bl. a. i Vesttyskland indført regler om et maksimalt akseltryk på 10 t og en maksimal vægt på 32 t, og i Danmark udsendte justitsministeriet i 1961 et cirkulære, hvorved man tillod, at danske lastmotorvogne, som udelukkende anvendtes til transporter til og fra udlandet, kunne registreres med indtil 10 t akseltryk og indtil 32 t maksimalvægt, uanset om køretøjets længde var under 18 m, men således at køretøjerne kun måtte benyttes på et bestemt vejnet, som kunne tåle disse tunge køretøjer.

Ved et cirkulære af 9. januar 1964 skete der en betydelig udvidelse af det pågældende vejnet. Medens udenlandske lastmotorvogne endnu på dette tidspunkt ikke havde nogen generel tilladelse til at køre her i landet efter tilsvarende lempeligere regler, blev det ved et cirkulære af 12. marts 1964 generelt tilladt disse at benytte det nævnte særlige, såkaldte „røde vejnet“ på tilsvarende betingelser som for danske vogne.

Allerede i 1955 havde justitsministeriet givet politiet instruks om at føre løbende kontrol med udenlandske køretøjer, ikke mindst med deres vægt, og denne instruks blev gentaget i det nævnte cirkulære af marts 1964. Herefter påhviler det politiet at undersøge et køretøjs vægt, hvis der kan rejses tvivl om, hvorvidt reglerne er overholdt, ligesom politiet med mellemrum bør foretage systematisk kontrol med alle udenlandske lastmotorkøretøjer, som i en bestemt periode kører ind i eller ud af landet. At der bør føres kontrol med udenlandske såvel som indenlandske køretøjer, turde være klart, men over for udenlandske køretøjer er der særlig anledning til kontrol, bl. a. fordi udenlandske førere måske ikke er fortrolige med de gældende danske bestemmelser. At der i udlandet føres en tilsvarende kontrol med danske køretøjer, kan bl. a. danske eksportvognmænd tale med om.

[Justitsministeren.]

Efter udsendelsen af cirkulæret af marts 1964 har justitsministeriet ved forskellige lejligheder forespurgt politiet ved grænsestationer, hvilken kontrol man førte i henhold til cirkulæret, og indberetninger herom er indsendt til justitsministeriet. På et tidspunkt er det over for ministeriet blevet hævdet, at cirkulæret ikke blev efterlevet ved Gedser og Rødby, og det er antagelig justitsministeriets henvendelse for nylig til politiet ved de pågældende overfartssteder, der er blevet opfattet som en skærpelse af de gældende regler.

Når det ærede medlem spørger mig, af hvilke grunde jeg har skærpet reglerne for kontrol ved Gedser og Rødby med udenlandske motorkøretøjers vægt, må jeg altså svare, at der ikke er sket nogen ændring i de gældende bestemmelser siden justitsministeriets cirkulære af marts 1964, ved hvilket der som anført tværtimod blev tilstedt udenlandske køretøjer lempelser, som de ikke tidligere havde.

Det ærede medlem har også rejst spørgsmålet om, hvorfor vægtekollen ikke udøves i Gedser. I den anledning vil jeg gerne oplyse følgende: der findes i Gedser ikke nogen vægt, der kan klare de store vogntog. Den praktiske fremgangsmåde har derfor været den, at landpolitiet i Gedser telefonisk har underrettet politiet i Nykøbing F. om, at lastvogne er kørt ind i landet. Vognene standses derefter et par kilometer efter Nykøbing F., men kun de vogne, der allerede efter papirerne kører med overlæs eller ikke er forsynet med vægtpapirer, bliver henvist til kontrolvejning i Nykøbing F., medens de øvrige kan fortsætte kørslen straks. En kontrolvejning, hvorved der ikke konstateres overvægt, tager fra 1/2 til 1 time.

Med hensyn til muligheden for ...

Formanden: Jeg gør opmærksom på, at tiden er mere end udløbet.

Justitsministeren (K. Axel Nielsen): Jeg skal skynde mig.

Formanden: Ville det ikke kunne udsættes til svaret i næste omgang?

Justitsministeren (K. Axel Nielsen): Det er højst sandsynligt, men jeg skulle jo svare på de spørgsmål, der er stillet.

Lysholt Hansen: Ja, jeg beklager, at ministeren ikke fik svaret på det, jeg egentlig helst ville have svar på, nemlig om man kunne ændre kontrolsystemet — det var det, der skulle være konklusionen. Men jeg håber, det kan klares i anden omgang, for jeg vil gerne sige, at det er min opfattelse, at man må behandle de vognmænd ordentligt, der kommer til Danmark sydfra med en tilladelse — jeg står med den her — udstedt af det svenske statsbiltilsyn, hvorefter de må køre med en vægt på 40 t.

Man må forlange, at færdselspolitiet, når de ved, at de kommer, i hvert fald møder op i Gedser i stedet for at stoppe dem ude på landevejen og idømme dem en bøde, som de slet ikke kan forstå de skal have, når de har den svenske stats tilladelse. Det mindste, man kan forlange, er, synes jeg — og det håber jeg ministeren kan give tilsagn om — at denne kontrol foretages straks i Gedser, hvor det kan aflæses af papirerne. Det vil ikke give ulemper, og det vil ikke give den surhed og utilfredshed, der med rette er. Det andet forekommer mig at være meget ubehageligt.

Hvad angår reglerne med hensyn til vægt, vil jeg gerne spørge ministeren: ville det ikke være muligt på nordisk plan, f. eks. i Nordisk Råd, hurtigst muligt at tage op til overvejelse at indføre de samme vægtregler i Danmark og Sverige? Hvis vi ikke kan blive enige med tyskerne om det, må vi dog i de nordiske lande kunne blive enige om at have de samme regler, således at vi ikke diskriminerer os selv herhjemme.

Om landevejene herhjemme kan bære denne trafik eller ej i mindre grad end landevejene i Tyskland og Sverige, skal jeg ikke kunne bedømme. Jeg mener blot, at det bør være sådan, at vognmænd, der

[Lysholt Hansen.]

kommer til Danmark som gæster, såvel som alle andre udlændinge ikke tages af politiet på et tidspunkt, hvor man kan idømme dem bøder, og hvor de med politiets viden har kørt ulovligt 25 km i Danmark.

Justitsministeren (K. Axel Nielsen): Vanskelighederne ved at holde sig inden for den fastsatte taletid skyldes, at der ofte stilles så mange spørgsmål, at det ikke er muligt inden for en rimelig tid at besvare dem alle. Jeg skal søge at indhente det, jeg ikke nåede at få sagt før.

Jeg tror, jeg gjorde opmærksom på, at der var vanskeligheder med hensyn til mulighederne for at henlægge kontrollen til Gedser. Jeg kan sige herom, at der har været ført forhandlinger mellem vejdirektoratet, justitsministeriet og rigspolitichefen om at udstyre færdselspolitiet med mere og bedre materiel. Som led i disse overvejelser indgår at anskaffe et yderligere antal transportable vægte, som er store nok til de helt tunge køretøjer, og som det samtidig er bekvemt at arbejde med, ligesom man overvejer at anskaffe stationære vægte til placering på en række punkter, hvor behovet for vejning i særlig grad er til stede, f. eks. ved grænsestationer. I forbindelse med løsningen af denne sag vil jeg gøre opmærksom på det ønskelige i, at der søges etableret vejningsmuligheder i Gedser. For så vidt kan jeg give det ærede medlem et imødekommende svar på dette spørgsmål.

Endelig vil jeg gerne sige, at jeg synes, det var helt rimeligt, om vi tog anledning til nu at føre forhandlinger med andre nordiske lande om at få ensartede regler. Specielt giver den blanket, det ærede medlem viste mig fra det svenske statsbiltilsyn, mig anledning til at henlede de svenske myndigheders opmærksomhed på, at de ikke uden videre kan give svenske vognmænd tilladelse til at køre med en vægt, som strider mod danske bestemmelser. Jeg skal nok sørge for, at disse forhandlinger bliver ført.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Søren Andersen* til undervisningsministeren:

„Vil ministeren redegøre for muligheden for oprettelse af centralkostskoler for

lærlinge inden for handels- og kontor-fagene, specielt med henblik på etablering af en brancheskole i Løkken?“

Søren Andersen: I de kommende år vil der ske en omlægning af lærlingeuddannelsen inden for handels- og kontor-fagene. I forbindelse med en centralisering af handelsskoleundervisningen vil det blive nødvendigt at oprette 4-5 centralkostskoler, hvor der på kortvarige kursus skal gives lærlinge fra provinsen en speciel brancherundervisning, da kun de største byer vil have så stort et antal elever inden for specielle brancher, at en undervisning på den lokale handelsskole kan gennemføres. Disse centralkostskoler anslås at ville koste 5 mill. kr. stykket. Foreløbig arbejdes der så vidt mig bekendt på ombygning af Mommark Færgegård. Da imidlertid den nye undervisningsplan skal føres ud i livet, vil det antagelig blive nødvendigt i nær fremtid at etablere nye brancheskoler. I denne forbindelse vil jeg gerne pege på en mulighed, som forekommer mig at være en meget hensigtsmæssig løsning.

I Løkken har der indtil sommeren 1964 eksisteret en privat realskole. Skolen står nu tom og rummer tilstrækkelige lokaler til at udgøre rammen om en undervisning af kursushold på ca. 120 elever. Skolen vil kunne lejes eller købes til en pris, der inkl. indretning vil beløbe sig til $\frac{1}{10}$ af udgifterne ved opførelse af en brancheskole. Det er et punkt, man efter min mening bør se meget på i en tid, hvor det gælder om at begrænse statsudgifterne. I dette tilfælde vil det betyde, at der vil kunne spares $4\frac{1}{2}$ mill. kr. på fremtidige statslige anlægsarbejder. Ikke alene taler den gunstige beliggenhed i Løkken herfor. Nok så vigtigt er det, at man kan benytte den eksisterende boligmasse.

Løkken er som bekendt en typisk badeby. Den lever op i tre sommer måneder. Byen er i besiddelse af mange hoteller, adskillige pensionater og talrige private indkvarteringsmuligheder. I alt er der en kapacitet på 500 senge. Det vil derfor være nærliggende at udnytte disse værelser, som står tomme uden for sommersæsonen. En brancheskole vil netop have sit undervisningsår i de måneder, hvor der ikke er badegæster i Løkken, og der vil derfor være særdeles gode muligheder for at indkvartere eleverne

[Søren Andersen.]

på hoteller og pensionater i byen. Staten undgår derved at skulle investere i en kostskolebygning, og den skitserede indkvartering vil være af samfundsøkonomisk interesse som følge af den bedre udnyttelse af boligkapaciteten. Etablering af branchekursus i Løkken vil have meget stor betydning for byen, som har en skæv erhvervs-mæssig sammensætning, idet byen stort set må basere sin indkomst på feriegæsterne i den korte sommersæson. Placeringen må endvidere ses som led i en større sammenhæng, nemlig forsøget på at skabe en balance med hensyn til de offentlige investeringer i vort land. Man taler så meget om udflytning af statsinstitutioner som led i en egnsudvikling. I nærværende tilfælde vil staten med få midler kunne støtte en egnsinitiativ.

Endelig skal jeg nævne et forhold, som har stor betydning. En brancheskole i Løkken vil kunne etableres meget hurtigt og stå klar til at modtage elever den 1. august i år. Det ville interessere mig at høre, hvad der er ministerens syn på de fremtidige brancheskoler for butik- og kontorfagenes lærlinge, idet jeg samtidig håber, at ministeren vil være lydhør over for de synspunkter, jeg har fremdraget.

Undervisningsministeren (K. B. Andersen): Oprettelsen af centralkostskoler for lærlinge inden for handels- og kontorfagene må, som det ærede medlem også sagde, ses i sammenhæng med de nye undervisningsplaner, som sidste forår blev gennemført efter indstilling fra handels- og kontoruddannelseskommissionen.

De nye undervisningsplaner bryder på en række punkter med de gamle, bl. a. skal butikselever i fremtiden undervises på en butiksskole, hvor faget branche- og varekundskab er blevet et tvungent fag. Kontorlærlingene skal undervises på en kontorskole, hvor faget kontorteknik er obligatorisk.

I kommissionen har man lagt afgørende vægt på, at undervisningen gøres så erhvervsnær og erhvervsbetonet som muligt. Ifølge bekendtgørelsen om handelsmedhjælpereksamen kan undervisningen i de to nævnte fag gives lærlingene på en anden

handelsskole eller på en centralkostskole. Det vil, som det ærede medlem også var inde på, ikke være muligt for alle handelsskoler at give samtlige deres lærlinge undervisning i det relevante branche- og varekundskabsfag, og ikke alle handelsskoler kan forventes forsynet med de for faget kontorteknik nødvendige kontormaskiner.

Det er vanskeligt på indeværende tidspunkt at opgøre behovet for centralkostskoler. Man må forinden være klar over, i hvilket omfang samarbejde regionsvis mellem flere handelsskoler kan finde sted. Efter et foreløbigt skøn — jeg vil gerne understrege både „foreløbigt“ og „skøn“ — er man kommet til, at det nok vil være nødvendigt for butikslærlinge at etablere 2 centralkostskoler med en kapacitet på hver 120 elever samt for kontorlærlinge 2 centralkostskoler med nogenlunde samme kapacitet. Den første centralkostskole er allerede etableret, idet den selvejende institution Mommark Handelskostskole, der er oprettet på initiativ af Provinshandelskammeret, har erhvervet Hotel Mommark Færgedgård, som vil kunne tage 100-120 elever ad gangen, og som påbegynder undervisningen den 1. august i år.

Ved afgørelsen af antallet af centralkostskoler står det for mig som vigtigt, at ordningerne er pædagogisk forsvarlige og kan gennemføres med rimeligt hensyn til de dermed forbundne omkostninger.

Hvad angår det specielle spørgsmål vedrørende oprettelsen af en brancheskole i Løkken, kan jeg oplyse, at dette spørgsmål har været drøftet i handelsskolerådet i anledning af, at Løkkens realskole var til salg. Handelsskolerådet og undervisningsministeriet har imidlertid været af den opfattelse, at det, så længe en analyse af behovet for kostskoleundervisning ikke var tilendebragt, hverken ville være rimeligt eller økonomisk forsvarligt at gå i realitetsdrøftelser om opførelse eller erhvervelse af flere centralkostskoler. Der er altså ikke tale om, at jeg ikke vil spare, men det er ikke at spare at give selv mindre beløb forkert ud.

Jeg kan i øvrigt oplyse, at der ikke over for undervisningsministeriet er fremsat tilbud om etablering af en selvejende institution til at drive en handelskostskole i Løkken, og at der ikke over for os foreligger

[Undervisningsministeren.]

oplysning om, hvorvidt den sjattedel af de med erhvervelsen og indretningen af en bygning forbundne omkostninger, som ifølge erhvervsskoleloven skal være til stede, er tilvejebragt eller kan tilvejebringes.

Da realskolen i Løkken i øjeblikket ligger ubenyttet, vil denne bygning naturligvis blive taget med i overvejelserne. Jeg vil dog gerne allerede nu fremhæve, at der ved afgørelsen af, hvor i landet permanente centralkostskoler skal placeres, vil blive lagt vægt på, at der ud over undervisningslokaler tillige rådes over tilstrækkelige og forsvarlige indkvarteringsmuligheder. I Løkken er indkvartering, som det ærede medlem nævnte, tænkt foretaget i badehoteller uden for feriesæsonen.

For at have god baggrund for at tage også Løkken i betragtning, når resultatet af analyserne foreligger og et standpunkt skal tages, vil jeg orientere mig om forholdene på stedet. Jeg tager derfor derop på lørdag.

Søren Andersen: Jeg siger mange tak for svaret og navnlig for den sidste del af svaret, der var et tilsagn om at bese forholdene. Det tenderer jo allerede i retning af en vis interesse, og det er også ret naturligt, at en sådan interesse er til stede. En del af sagkundskaben, nemlig tilsynet med disse skoler, har vist betydelig interesse for en skoles placering i Løkken. Den højtærede minister siger, at man ikke er færdig med at analysere behovet for skoler, og endelig er der ikke givet tilbud om at oprette en selvejende institution i Løkken. Disse ting vil tiden formodentlig kunne klare.

Dertil vil jeg imidlertid føje, at det er en sag, der har fået almindelig tværpolitisk tilslutning i Nordjylland, ligesom man i landsdelen er stærkt optaget af problemet, der også har fået tilslutning fra Nordjysk Erhvervsråd. Derfor vil jeg gerne rejse et tillægsspørgsmål, nemlig om ministeren, hvis man efter at have set på tingene alligevel ikke mener at ville købe skolen, vil tænke venligt over at give Nordjylland og Løkken en chance derigennem, at man forsøger at indrette et kursus, således at der kan føres bevis for, at Løkken er velbeliggende, således som altså tilsynet har ment. Med indkvarteringsforholdene er det ikke

så slem, idet de 120 elever sikkert vil kunne anbringes på 2 hoteller, der ligger over for hinanden; der bliver altså ikke tale om nogen stærk spredning af elevflokket. Man kan vel også sige, at når der år efter år holdes kursus på Teknologisk Institut og eleverne bor rundt om i byen, må mulighederne også være til stede for, at der kan holdes kursus i Løkken, uden at eleverne absolut skal bo under samme tag. Der er ikke særlig meget i Løkken ud over den skønne natur, så jeg kan ikke se, at det skulle være noget farligt sted, snarere tværtimod.

Undervisningsministeren (K. B. Andersen): Jeg synes selv, jeg gav et nogenlunde positivt svar. Nu beder jeg det ærede medlem om ikke at lægge mere ind i det, end situationen kan bære. Der ligger ikke i det en vis interesse for dette bestemte projekt, for det kan jeg ikke sige, før jeg har set det. At jeg selvfølgelig har en vis interesse for alt, hvad det ærede medlem anser for betydningsfuldt nok til at ville rejse et spørgsmål om, er en helt anden sag.

Det er ikke staten, der skal købe, det er ikke „man“, der skal købe. Mommark Handelskostskole er en selvejende institution, som Provinshandelskammeret har oprettet. Vi har ikke trods al enighed i Nordjylland mødt en lignende selvejende institution med penge til at etablere skolen deroppe, men det kan man komme tilbage til på et senere tidspunkt.

Jeg vil gerne benytte lejligheden til at sige, at vi her har et typisk eksempel på det, vi vil komme til at opleve i de kommende år, at man for at få en tilstrækkelig god undervisning må samle visse undervisninger i skoler, der altså ikke kan spredes så meget ud over landet, som vi gerne ville, men jeg vil gerne føje til på denne foranledning, at der er ingen, der har sagt, at de forholdsvis få skoler, der skal placeres, nødvendigvis bør placeres, hvor der er institutioner nok i forvejen. Der er jeg helt enig med det ærede medlem; den linje synes jeg også vi må følge.

Hvad endelig det sidste om naturen og indkvarteringsforholdene angår, er jeg stadig mest bekymret på det punkt. Jeg fik, da handelsstandsforeningen var ovre hos mig, de brochurer, som det ærede medlem

[Undervisningsministeren.]

også kender, med badepigerne på; det er nu altså i vintersæsonen, eleverne skal bo der.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af Dupont til undervisningsministeren:

„Med hvilken begrundelse har undervisningsministeriet ved cirkulære af 13. juli 1964 udvidet skolekommissionernes, i København skolenævnenes, beføjelser vedrørende indskrivning af elever, før barnet er fyldt 6½ år, og indsnævret beføjelserne ved udskrivning af elever fra 8. skoleår til kun at omfatte 8. hovedskoleklasse?“

Dupont: Baggrunden for spørgsmålet er, at mange skolemyndigheder har udtrykt deres forundring over, at undervisningsministeriet ved et cirkulære af 13. juli 1964 gennem fortolkning tilsidesætter folkeskoleloven på to væsentlige punkter.

I folkeskolelovens § 43 hedder det, at alle, der er fyldt 7 år ved undervisningsårets begyndelse, er undervisningspligtige. Det hedder endvidere i stk. 2, at børn, der i skoleårets første halvdel fylder 7 år, kan optages i skolen, når det forlanges af den for barnets skolegang ansvarlige. Det betyder, at børn, der er fyldt 6½ år ved skoleårets begyndelse, kan optages. Det er af de fleste skolemyndigheder opfattet som eneste dispensationsmulighed for tidlig optagelse. Gennem cirkulæret torpederes denne bestemmelse, idet forældrene på forlangende og efter skolemyndighedernes godkendelse kan få barnet optaget, inden det er fyldt 6½ år, under forudsætning af, at barnet er i stand til at følge folkeskolens undervisning, og det overlades til skolekommissionen gennem kommunalbestyrelsens beslutning, om der skal afholdes skolemodenhedsprøve.

Der nævnes i cirkulæret ingen grænse nedad. Er det meningen, at også børn på under 6 år, f. eks. 5½ år, kan optages i skolerne? Har man tænkt på, at man ved denne fortolkning af loven øger klassetallene og dermed den stærkt udtalte lærermangel? Alene i København betyder en optagelse ned til 6 år, at klassetallet øges med mindst 17, og der skal ansættes tilsvarende tal af nye lærere. Yderligere vil det øge presset på ansættelse af skolepsykologer og folk,

der kan tage skolemodenhedsprøver, en arbejdskraft, det vil være vanskeligt at fremskaffe. Jeg har svært ved at se, hvorledes man i mindre kommuner, der ikke har lærere, der er uddannet til at foretage skolemodenhedsprøver, kan foretage en rimelig vurdering af, hvorvidt et barn er skolemodent.

Den udvidede adgang til tidligere indskrivning i skolerne er ligeledes at lægge gift for tanken om at gennemføre børnehaveklasser ved folkeskolen. Det havde været rimeligt, om man havde ventet med den nye fortolkning af loven, til man fik at se, hvad for søgene med børnehaveklasserne førte til, så meget mere som man f. eks. i Esbjerg for længst har indset nytten af at lade børnene gå gennem børnehaveklassen, inden de placeres i folkeskolen.

I folkeskolelovens § 43, stk. 3, hedder det klart og tydeligt, at børn, der er ude over den undervisningspligtige alder, men som har begyndt undervisningen i det 8. skoleår, ikke kan udskrives af skolen, før skoleåret er slut, uden skolekommissionens, i København skolenævnets, samtykke, en bestemmelse, der af skolemyndighederne landet over har været tolket sådan, at det måtte være det 8. skoleår generelt, altså også 1. realklasse. Fortolkningen i det nye cirkulære af stk. 3 siger imidlertid, at bestemmelsen alene finder anvendelse på elever i 8. hovedskoleklasse. Det hedder videre, at der således ikke er hjemmel for at nægte udskrivning i skoleårets løb af 9. eller 10. klasse i realafdelingen eller hovedskolens 7. klasse.

Det sidste har heller ikke været tilfældet før. Beføjelsen indskrænkes altså til at gælde 8. hovedskoleklasse. Det har været almindelig praksis, at skolenævn og skolekommissioner over for elever, der har påbegyndt undervisningen i 8. skoleår, har gjort et stort arbejde for at få forældrene og den kommende arbejdsgiver til at afstå fra ønske om udskrivning midt i skoleåret.

Det er svært at se det rimelige i, at elever i 1. real kan udskrives midt i skoleåret uden nogen form for forhandling mellem forældre og skolemyndigheder. Det vil ikke medvirke til at stimulere arbejdet med denne skoleform og vil ikke fremme paralleliteten i de to skoleformer.

Ved henvendelser til Dansk Arbejdsgiver-

[Dupont.]

forening og ved direkte henvendelser til den enkelte arbejdsgiver er der i årene efter 1958 opnået gode resultater i spørgsmålet om at vente med at udskrive elever og lærlinge, til skoleåret er slut, d. v. s. til omkring 1. juli. Denne linje kan meget vel brydes ved det cirkulære, der blev udsendt i 1964. I øvrigt ville det være rar for kommissioner og nævn, om man generelt kunne fastsætte, at enhver påbegyndt årgang efter 7. klasse skulle fuldendes, og at der kun kan dispenseres herfra i ganske specielle tilfælde.

Undervisningsministeren (K. B. Andersen): Jeg er glad for at få lejlighed til at give en kort redegørelse for de i det ærede medlems spørgsmål omhandlede forhold, der jo vedrører nogle afsnit i et cirkulære af 13. juli 1964, og jeg vil gerne straks sige, at det ikke har været hensigten med det, der er anført i det pågældende afsnit i det pågældende cirkulære, at udvide eller indsnævre de kommunale skolemyndigheders beføjelser med hensyn til ind- og udskrivning i folkeskolen.

Forholdet er det, at forskellige sager lige siden ændringen af loven i 1958 har vist, at der rundt i landet har rådet tvivl om, hvordan forskellige lovregler egentlig skal forstås. I konkrete sager har man efter indgående undersøgelse i ministeriet af lovens regler og tilblivelseshistorie svaret, hvordan reglerne skulle forstås i det enkelte tilfælde, og da der stadig kom nye sager, har man altså forsøgt i et cirkulære at underrette skolemyndighederne om ministeriets opfattelse.

Med hensyn til det første punkt i spørgsmålet, altså spørgsmålet om indskrivning af elever, før de er fyldt 6½ år, kan jeg oplyse, at cirkulæret er direkte foranlediget af et spørgsmål, som det ærede medlem hr. Thestrup rejste under finanslovdebatten i 1963 over for min forgænger. Som det fremgår af Folketingstidende fra den pågældende debat, er folkeskolelovens bestemmelse om, at et barn, der er 6½ år ved skoleårets begyndelse, skal optages i skolen, hvis forældrene forlanger det, ikke til hinder for, at kommunerne kan tillade, at børn, der endnu ikke er fyldt 6½ år, kan optages, hvis deres forældre ønsker det.

Ved den nævnte debat i folketinget udtalte den daværende undervisningsminister, at det var muligt, at der var kommuner, der ikke var klar over dette, og at han gerne ville tage skridt til, at denne mulighed blev gjort bekendt over for samtlige kommuner. Det er det, der er sket ved cirkulæret.

Med hensyn til det andet punkt i spørgsmålet, altså spørgsmålet om udskrivning af elever i løbet af det 8. skoleår, har ministeriet udtalt i cirkulæret, at udskrivning kun kræver skolekommissionens samtykke, når der er tale om elever i 8. hovedskoleklasse. Som det ærede medlem også sagde, kan vi alle være enige om, at det er bedst, at eleverne forbliver året ud i skoleklasserne; det er bare ikke det, det drejer sig om her. Cirkulæret vedrører ikke dette spørgsmål, men kun fortolkningen af den særlige bestemmelse i § 43 om børn, der er ude over den undervisningspligtige alder, men som har påbegyndt undervisning i det 8. skoleår, og dér kommer skolekommissionen efter cirkulærets fortolkning kun ind i billedet, når det drejer sig om 8. hovedskoleklasse, ikke når det drejer sig om f. eks. 7. hovedskoleklasse og 1. real.

Når vi i ministeriet har ment, at bestemmelsen skal forstås sådan, skyldes det, at den opfattes som modstykke til den særlige bestemmelse i folkeskolelovens § 3, stk. 1, om, at kommunerne har pligt til at oprette netop disse klasser, når der melder sig mindst 10 elever til undervisningen.

Dupont: Jeg takker den højtærede undervisningsminister for svaret, men vil gerne stille et tillægsspørgsmål vedrørende den tidlige indskrivning af elever. Giver de erfaringer, som man har gjort bl. a. på Emdrupborg skole, og som viser, dels at de mindre børn trods deres højere intelligens faktisk har klaret sig dårligere end de normalårige, og dels at det selv for ret godt begavede børn synes at gælde, at de ikke får tilstrækkeligt udbytte af skolegangen, hvis de begynder tidligere end i det kalenderår, da de fylder 7 år, ikke anledning til overvejelser? Jeg mener, at de bekræfter, at man ikke bør indskrive børnene så tidligt, og derfor beder jeg om, at man bruger lovens bogstav til at kræve de regler overholdt, der her er tale om.

[Dupont.]

Jeg er glad for bemærkningerne med hensyn til det 8. skoleår. Jeg forstår det sådan, at der er en vis tvivl hos undervisningsministeren vedrørende den fortolkning, man i cirkulæret har givet af bestemmelsen.

Undervisningsministeren (K. B. Andersen): Om der skulle være en vis tvivl i mit sind med hensyn til den fortolkning, ministeriet har givet i cirkulæret på det sidste punkt, skal jeg ikke komme ind på ved denne lejlighed. Derimod kan jeg sige, at der er absolut ingen tvivl i mit sind om, at det, som det ærede medlem opfordrer til vedrørende børnenes tilgang til skolen, ville være et reelt brud på loven, og det kan vi nu engang ikke bruge cirkulærer til. Skal denne sag forfølges, hvad jeg ikke kan have noget imod, så må jeg opfordre til, at det sker ved fremsættelse af forslag til en lovændring. Jeg kan kun i cirkulærer forsøge at lægge mig på lovens grund, og jeg tror heller ikke, det ærede medlem ønsker, at jeg skal bevæge mig andre steder hen.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Jacob Sørensen* til ministeren for offentlige arbejder:

„Kan ministeren oplyse, hvornår ministeriet kan afslutte arbejdet med at foretage den i lov om bestyrelsen af de offentlige veje påbudte klassificering af de offentlige veje?“

Jacob Sørensen: Det er nu næsten 8 år siden, den nye vejbestyrelseslov gennemførtes, og ved gennemførelsen af denne lov pålagdes det ministeren for offentlige arbejder at foretage en klassificering af vore veje som henholdsvis hovedlandeveje, landeveje og biveje. Det er jo i loven fastlagt, at hovedlandeveje og landeveje skal bygges og administreres af amtet, medens biveje fortsat hører under den kommunale administration.

Tidligere kunne amterne selv tage stilling til, om de ville overtage en sognekommunal vej og dermed gøre denne til amtsvej. Dette skete ret ofte, når den trafikmæssige udvikling talte herfor. Siden gennemførelsen af den nye lov har dette ikke kunnet finde

sted, og i en række år forud herfor fandt disse overdragelser kun sjældent sted, fordi man afventede den nye lovgivning, ligesom de ekstraordinære forhold under og lige efter den anden verdenskrig også medvirkede til, at udviklingen på dette punkt ikke blev fulgt op på tilfredsstillende måde.

Det er med andre ord 25 år siden, der har hersket absolut normale forhold på dette område; det er en lang tid, der er hengået, og meget er sket i den periode. Der kan dog nævnes tilfælde, hvor en række kommuner i årene 1938-40 som beskæftigelsesarbejde byggede en fælles gennemfartsvej med løfte fra amtet om, at vejen, når den var færdig, ville kunne overgå til at blive amtsvej; men til trods herfor ligger denne vej stadig hen som kommunevej og belaster disse kommuner urimeligt.

Den voldsomme udvikling i landevejs-trafikken, vi har været vidne til i disse 25 år, har naturligvis medført, at en lang række veje for længst burde være overført til landevejsgruppen, hvilket i hvert fald mange kommuner har forventet. Disse veje, som af kommunerne ventes klassificeret som landeveje, indtager jo en meget uheldig stilling under de nuværende forhold. En fortsat udbygning af disse veje sker ikke, og vedligeholdelsen er ofte beskedent. Det er jo naturligt, at kommunerne, når de forventer, at vejene i den nærmeste fremtid — og det forventer man jo altid — skal overgå til anden instans, ikke vil have alt for store omkostninger på den pågældende vejstrækning. Man ser derfor fra mange sider hen til, at ministeriet kan afslutte dette arbejde i den nærmeste fremtid. Ganske vist ved vi jo, at det må have været nødvendigt i alle tilfælde at gennemføre mange undersøgelser, før stilling kunne tages; men alligevel, højttærede minister — 8 år er en lang tid.

Ministeren for offentlige arbejder (Lindberg): I anledning af det ærede medlems spørgsmål skal jeg oplyse følgende:

I henhold til vejbestyrelseslovens § 7 bestemmer ministeren for offentlige arbejder snarest efter lovens ikrafttræden efter forhandling med de respektive kommunale myndigheder og efter indhentet erklæring fra vejnettet, hvilke veje der skal henregnes til hovedlandeveje og landeveje af

[Ministeren for offentlige arbejder.]

1. og 2. klasse. Klassificeringen af hovedlandeveje er foretaget ved cirkulære af 11. oktober 1960, og ifølge lov om hovedlandeveje af 31. maj 1963 bestemmes det fremtidig ved særlig lov, hvilke bestående veje der skal omklassificeres til hovedlandeveje.

Forslaget til klassificering af landeveje af 1. og 2. klasse i amtskommunerne, eksklusive Københavns amtsrådsreds, er udarbejdet af vejdirektoratet og blev efter at have været forelagt for vejnævnet udsendt den 30. marts 1962 til de respektive amtsråd til udtalelse med anmodning om, at svar senest fremkom 1. oktober 1962. Først den 6. november 1963 forelå svarene fra samtlige amtsråd. På grundlag heraf har vejdirektoratet udarbejdet revideret klassificeringsforslag, som i løbet af meget kort tid vil blive tilsendt amts- og byrådene til endelig udtalelse. Når disse svar foreligger, forventes snarest at foretage klassificering af landevejene i landdistrikterne, herunder opklassificering af en del veje, der nu er sognekommunale biveje, til landeveje.

Samtidig med udsendelsen til købstadkommunerne af det reviderede klassificeringsforslag fra amtskommunerne vil man anmode byrådene om på grundlag heraf at fremkomme med forslag til klassificering af landeveje af 1. og 2. klasse, for så vidt angår de under købstædernes område hørende veje.

Det er beklageligt, at denne klassificering har ladet vente så længe på sig, som tilfældet er, idet det navnlig skaber vanskeligheder for vedligeholdelsen af en del biveje, der forventes opklassificeret til landeveje; men dels måtte man vente et år længere end beregnet, inden samtlige amtsrådsudtalelser vedrørende det udsendte klassificeringsforslag forelå, dels lider vejdirektoratet af en meget stærk mangel på personale, hvorfor det ikke har været muligt at fremme sagen så stærkt, som det var ønskeligt. Jeg vil dog mene, at klassificering af amtsvejene vil kunne gennemføres i løbet af et halvt års tid. Klassificeringen i købstæderne vil trække noget længere ud, men her har klassificeringer heller ikke væsentlige økonomiske konsekvenser for kommunerne.

Jacob Sørensen: Jeg vil gerne takke den højtærede minister for svaret. Det glæder mig at høre, at vi i nær fremtid kan vente et resultat af dette arbejde, og jeg håber, man må tolke ministerens udtalelser således, at ministeren vil gøre, hvad der er muligt i den kommende tid for at fremme arbejdets afslutning.

Ministeren for offentlige arbejder (Lindberg): I anledning af det ærede medlems sidste bemærkning vil jeg gerne sige, at det kan det ærede medlem roligt gå ud fra.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Niels Mørk* til socialministeren:

„Hvad kan ministeren oplyse om folkepensionisters muligheder for at oppebære folkepension under ophold i udlandet?“

Niels Mørk: Mit spørgsmål til socialministeren er foranlediget af den ret kraftige omtale, som denne sag har fået i en del af pressen — en omtale, der i flere tilfælde har været så misvisende, at jeg finder det nødvendigt, at socialministeren får lejlighed til at sætte tingene på plads.

Derfor spørger jeg den højtærede socialminister: hvad kan ministeren oplyse om folkepensionisters muligheder for at oppebære folkepension under ophold i udlandet?

Socialministeren (Bundvad): Jeg vil gerne takke det ærede medlem hr. Niels Mørk for, at han giver mig lejlighed til at korrigere — som han selv sagde — en række af de misforståelser, der har været i pressen vedrørende dette spørgsmål.

Det er således blevet hævdet, at pensionisterne skal søge det sociale udvalg om tilladelse til at holde ferie i udlandet. Jeg vil gerne straks slå fast, at det er ikke rigtigt. Retten til folkepension berøres ikke af, at pensionisten midlertidigt tager ophold i udlandet, f. eks. under ferie eller i nogle vintermåneder. Pensionisten behøver altså ikke at søge socialkontoret om ret eller tilladelse til at holde ferie i udlandet — som det har været nævnt — når blot opholdet i udlandet er midlertidigt.

Anderledes forholder det sig, når der er tale om fast bopæl i udlandet, altså om en

[Socialministeren.]

regulær flytning til et andet land. I så tilfælde kan folkepensionen ikke uden videre medtages. Indtil 1961 var dette forbud absolut, men ved lovændring i dette år blev der mulighed for at indgå overenskomst med andre lande, hvorefter dansk folkepension kan medtages ved flytning til sådanne andre lande, og vi har indgået overenskomst med de øvrige nordiske lande om dette. Endvidere blev der i 1961 indført en dispensationshjemmel, hvorefter socialministeren ganske undtagelsesvis kan tillade, at pension bevares efter flytning til udlandet. Denne dispensationsbestemmelse anvendes, når det drejer sig om enlige og ensomme pensionister, der ønsker at rejse til børn eller andre nære pårørende i udlandet. Den anvendes også i øvrigt, når stærke menneskelige grunde taler for det i det enkelte tilfælde.

Når der som hovedregel kræves fast bopæl her i landet, medens folkepensionen oppebæres, er der navnlig to grunde dertil. For det første ydes folkepension til alle danske statsborgere efter kun et års fast bopæl her i landet forud for pensionsbegæringen. Fra dette ét års krav kan der endda dispenseres, hvilket sker i vid udstrækning. For det andet er folkepensionen reguleret efter anden indtægt. I virkeligheden er den nødvendige kontrol umulig at føre, når pensionisten bosætter sig i fjernere land. Fra 1970 gælder dette synspunkt kun for pension til personer, der er under 67 år, idet indtægtsreguleringen bortfalder for personer over 67 år. For pensionister over 67 år kan der derfor til den tid være grund til at overveje at udvide adgangen til at medtage folkepension til udlandet; men samtidig bliver det nok nødvendigt at overveje en skærpelse af kravet om forudgående ophold her i landet for at undgå at betale folkepension ud af landet til personer, der har lagt hele deres erhvervsindsats i udlandet, og som måske i forvejen har ret til en udlandspension, men kan opnå en tillægspension på fuld folkepension fra

Danmark efter bare et års ophold; det vil vi nok ikke inklade os på.

Niels Mørk: Jeg takker den højtærede minister for svaret og vil gerne stille det tillægsspørgsmål, om ministeren kan sige noget om, hvordan reglerne på dette område er i de øvrige nordiske lande.

Socialministeren (Bundvad): Også i de andre nordiske lande hviler pensionslovgivningen på kravet om en vis tids forudgående bopælspligt i landet. I Norge og Finland har man krav om 5 års bopæl. I Sverige kan man gå op til godt et år fra bosættelsen, inden man kan opnå ret til pension. De andre nordiske lande, der altså har stærkere bopælskrav, end vi har, gør ligeledes udbetalingen af pension efter flytningen til udlandet afhængig af en særlig tilladelse. I Sverige kan alderspensionen dog medtages til udlandet, hvis pensionisten opfylder et skærpet krav om forudgående bopæl, og det går ud på, at han skal have været bosat i Sverige det år, han fylder 62 år, og de 5 nærmest forudgående år, hvilket altså betyder, når de har fuld folkepension fra det 67. år, helt op til en halv snes års ophold.

Jeg kan endvidere nævne, at man i Norge er dybt inde i overvejelser om at kræve helt op til 40 års bopæl i landet som betingelse for at opnå fuld folkepension. Under et sådant system med pensionsberegning i forhold til bosættelsestid i landet bortfalder naturligvis de væsentligste betæneligheder mod at udbetale pension ved bosættelse i udlandet. Men sådanne bestemmelser har vi som bekendt ikke.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Sigsgaard* til indenrigsministeren:

„Vil ministeren oplyse, hvornår det forventes, at det af ministeren den 18. juni 1963 nedsatte udvalg vedrørende civile arbejdspligtiges beskæftigelse m. v. vil kunne afslutte sit arbejde?“

Sigsgaard: Siden 1960 har socialistisk folkeparti 3 gange fremsat forslag om ændring af loven om værnepligtiges anvendelse til civilt arbejde. Forslagenes sigte var bl. a. at sikre, at det arbejde, som militærnægtere udfører, blev af virkelig samfundsgavnlig og nyttig art. Det gik med forslagene, som det vel tit går med forslag fra et oppositionsparti: de blev underkastet første behandling og henvist til et udvalg, hvorefter offentligheden ikke hørte mere til dem.

Heldigvis skete der på anden måde noget med sagen, idet der i juni 1963 nedsattes et udvalg med den opgave at undersøge militærnægternes forhold og fremkomme med eventuelle forslag til ændringer i disse forhold. Nu ved jeg jo meget vel, at det ikke er ualmindeligt, at udvalg bruger væsentlig mere end de halvandet år, som militærnægterudvalget indtil nu har brugt for at løse sin opgave, og jeg vil heller ikke på nogen måde rette bebrejdelser mod udvalget for langsomhed. På den anden side har militærnægternes forhold været genstand for drøftelser her i tinget så godt som hvert eneste år, tror jeg, siden 1950.

Skiftende ministre har siden da — det fremgår af deres udtalelser her fra talerstolen — haft deres opmærksomhed henvendt på at finde nye og positive arbejdsopgaver for militærnægterne, men det er altså ikke lykkedes, selv om man nu har haft opmærksomheden henvendt på sagen i hele 15 år. Man kan ikke undre sig over, at de grupper af befolkningen, som dette problem vedrører, efterhånden er blevet utålmodige, også fordi man er blevet klar over, at problemet er løst ganske anderledes tilfredsstillende i lande som Holland og England. På denne baggrund har jeg fundet det naturligt at spørge den højtærede indenrigsminister, hvornår det nedsatte udvalg formodes at ville afslutte sit arbejde.

Indenrigsministeren (Hans Hækkerup): Det ærede medlem spørger mig, om jeg vil oplyse, hvornår det pågældende udvalg kan forventes at afslutte sit arbejde. Det ville jeg meget gerne, men det kan jeg ærlig talt ikke. Forholdet er dette, at udvalget beskæftiger sig med to problemkomplekser. Det ene er problemet omkring beskæftigelsen af de civile værnepligtige, det andet er

en række andre problemer grupperet omkring disciplinære spørgsmål.

Jeg har haft føling med udvalgets formand, som har oplyst mig om, at for så vidt angår problemet omkring beskæftigelsen, er udvalget temmelig langt fremme og vil have sin indstilling klar i løbet af relativt kort tid, mens man derimod, for så vidt angår det andet problemkompleks, er noget længere tilbage. På den anden side må jeg betragte sagen som en helhed; vi kan ikke løse beskæftigelsesspørgsmålet uafhængigt af løsningen af de øvrige problemer. Derfor må vi afvente en samlet indstilling fra udvalget. Nogen tid vil det tage. Jeg tør altså ikke sige det mere konkret.

Sigsgaard: Idet jeg takker for svaret vil jeg gerne stille det tillægsspørgsmål, om det så ikke vil være muligt, indtil en endelig afklaring af hele problemkomplekset finder sted — og jeg beklager, at man ikke kan adskille de to dele, som problemet egentlig består af — eventuelt at gennemføre nogle forsøg med beskæftigelse af militærnægtere i forskellige institutioner, der måtte være villige til at indgå i sådanne forsøg. Man kunne tænke sig, at sådanne forsøg ville give erfaringer, som ville være værdifulde ved den endelige udarbejdelse af ændringer af loven til sin tid.

Indenrigsministeren (Hans Hækkerup): Så vidt det er mig bekendt, har udvalget ført forhandlinger med en række institutionsledere, og så vidt det er mig yderligere bekendt, er i hvert fald nogle militærnægtere anbragt ved arbejde i sådanne institutioner.

Hermed sluttede spørgsmålet, og spørgetiden var dermed til ende.

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til folketingsbeslutning angående sikring af domstolenes uafhængighed m. v. [af Johan Asmussen m. fl.]

Valgt blev: *Thomas Have, Poul Hansen (Grenå), Grete Hækkerup, Otto Mørch, Axel Ivan Pedersen, Børge Schmidt, Eigil Schytt, Astrid Skjoldbo, Ib Thyregod, A. Chr. Andersen, Thisted Knudsen, Finn Poulsen, Thestrup, Poul Schlüter, Erna Sørensen, A. C. Normann og Poul Dam.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring i lov om udøvelse af erhverv i Grønland.

(Lovforslaget (nr. 69) findes i tillæg A. sp. 1007, fremsættelsen i tidenden sp. 1971).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Lis Groes: På mit partis vegne vil jeg gerne give tilsagn om velvillig behandling af det foreliggende lille lovforslag. Jeg er klar over, at man i sin tid i G 60 har drøftet, hvorvidt det var rimeligt at opretholde halvårsreglen for udøvelse af erhverv i Grønland. Man har ikke i landsrådet nået at drøfte Grønlandsudvalgets betænkning, og det forekommer mig derfor at være rimeligt, at vi på dette tidspunkt i hvert fald udskyder en ændring af disse bestemmelser. Om der så senere skal finde en ændring sted, kan vi se, når forhandlingerne i landsrådet er afsluttet.

Poul Hartling: Da mit partis ordfører, det ærede medlem hr. From, er forhindret på grund af sit høje hverv med at lede folketingets forhandlinger i at fremsætte sine synspunkter, skal jeg på hans vegne sige følgende.

Lovforslaget er tilsyneladende meget overskueligt, idet det kun drejer sig om udsættelse af revisionen i et år, og då det grønlandske landsråd har udbedt sig denne frist for nærmere at diskutere en liberalisering af erhvervslivet som foreslået af Grønlandsudvalget af 1960, er det måske noget vanskeligt at modsætte sig det, selv om det er med beklagelse, jeg mener at måtte gå med hertil.

Loven om udøvelse af erhverv i Grønland er nemlig noget centralt for landsdelens fremtid, og en liberalisering er efter min mening en forudsætning for overhovedet at komme videre. I den bestående lov er retten til at udøve erhverv forbeholdt de i Grønland boende danske statsborgere, altså et bostedskriterium. Dette fører let til en diskussion om et omstridt begreb, fødestedskriteriet; en sådan diskussion hører ikke hjemme i debatten om denne lov, og jeg skal derfor lade den ligge, men jeg har ikke noget imod at tage den op i det udvalg, som jeg ønsker nedsat. Kritikken er i mange henseender berettiget og i andre måske lidt

overdreven. Jeg skal derfor nøjes med at sige, at det grønlandske landsråd og de to daværende medlemmer af folketinget for Grønland har anbefalet princippet, men hvis man har fortrudt det og fra samme side ønsker at diskutere det, er venstre rede til en drøftelse herom.

Den højtærede minister siger i sin fremsættelsestale, at Grønlandsudvalget af 1960 går ind for en udsættelse af liberaliseringen af erhvervsloven. Dette er kun delvis rigtigt. Både erhvervslivets repræsentanter og venstres og det konservative folkepartis medlemmer i udvalget gik i betænkningen ind for en omgående ophævelse af restriktionerne, og ministeren burde efter min opfattelse have gjort folketinget opmærksom herpå.

Når vi fra venstres side ønsker ophævelse af restriktionerne i erhvervslivet, er det ud fra den betragtning, at dette vil medføre forøget aktivitet i produktion og omsætning, hvilket er en forudsætning for alle andre fremskridt. Dette gælder især for det bærende erhverv, fiskeriet. Vi ved alle, at fiskene er der; vi ved, at vi har dygtige fiskere, men vi ved også, at der fiskes for lidt, og at bådene endnu er alt for små, og at fiskerne endnu ikke er uddannet i søgående fiskeri. Men nu har vi fuldt moderne anlæg i land til at aftage fangsten, og det er beklageligt, at kapaciteten langt fra kan udnyttes.

Der har været mange diskussioner om hvorfor og hvorledes, og hvem kan se til bunds i det? Jeg kan i hvert fald se, at en virkelig liberalisering af såvel erhvervs muligheder som prispolitik nok skulle betyde en positiv ændring. Når andre nationer kan fiske på Grønland med moderskibe som basis og få forretning ud af det, så må mulighederne da være ganske anderledes med moderne anlæg i land.

Det er glædeligt med en god udvikling i reje- og laksefiskeriet, men det er vel ikke mindst torskefiskeriet, det kommer an på, og torsken må hentes, hvor den er.

Jeg skal derfor anbefale, at man for det første fremskynder leveringen af søgående kuttere, for det andet, at man åbner adgangen for fiskere henedefra, at man for det tredje fremskynder uddannelsen af fiskere til søgående fiskeri og for det fjerde gennemfører en prispolitik efter forretnings-